

เทศน์เช้า วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ สัจธรรม สัจธรรมคือความจริง แต่มันซ่อนกันอยู่ โลกสมมุติ สมมุติ บัญญัติๆ เราเกิดเป็นมนุษย์ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเป็นอริยทรัพย์ การเกิดนี้มีคุณค่าอย่างยิ่ง แต่เวลาเป็นสังขรรณๆ ซาติปี ทุกขา การเกิดเป็นทุกข์อย่างยิ่ง เพราะมีการ เกิดมันมีความทุกข์ความยากตามมาตลอดเลย สิ่งที่มีมันทุกข์มันยากคือชีวิตของเราไง ชีวิตที่เรา ต้องแสวงหาเพื่อดำรงชีพของเราๆ ดำรงชีพของเราถ้ากิเลสตัดหาความทะยานอยากมันกระทั่ง มันก็พยายามแสวงหามาเพื่อจะอยู่เหนือคนอื่น ความอยู่เหนือคนอื่น เหนือด้วยกิเลสตัดหาความ ทะยานอยากไป

แต่ถ้าเป็นความจริงๆ คุณค่าของคนๆ คนถ้าทำคุณงามความดีเพื่อสังคม คุณงามความดีเพื่อ โลก นั่นคุณงามความดีเพื่อโลก แล้วความดีของเขาละ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ ถ้าความดีของเราๆ คือความดีคุณค่าในใจของเราไง ถ้าคุณค่าในใจของเรา เราอยู่ที่ไหนเราก็มีความสุขของเราเนาะ คำว่า “ความสุข” คือมันพอเพียง มันพอของมันนะ คำว่า “พอ” คือเศรษฐกิจ

คนที่ยังแสวงหา คนที่ยังต้องการอยู่นั้นมันเป็นขี้ทุกข์ขี้ยากทั้งนั้นนะ เวลามันพอ มันพอที่ ไหนละ จิตใจมันเคยพอไหม นั่งเฉยๆ ให้มันสงบระงับได้ไหม มันเป็นไปไม่ได้ มันกระตุ่นอยู่ ในหัวใจ มันกระตุ่นอยู่ในหัวใจ

คุณค่าของคนๆ คุณค่าของคนมันอยู่ที่ไหน ของคุณค่าของคนมันอยู่ที่ผลของงาน งานข้าง นอก งานภายนอก งานแสวงหามา แสวงหามา ผู้นำที่ดีๆ กู้มครองดูแล คุณดี พ่อแม่ที่ดีเลี้ยงลูกมา ฝึกอบรมสั่งสอนมา การอบรมสั่งสอน การอบรมสั่งสอนจรดนิสสัยมันฝึกได้ยาก ของที่แสวงหาๆ มา สิ่งที่แสวงหามาเพื่อลูกๆ สิ่งที่ว่านี้มันก็แสนยากอยู่แล้ว แต่จะให้เขาเป็นคนดีๆ แล้วเป็นคนดี ด้วยแล้วมีความสุขด้วยนะ ขอให้ลูกเรามีความสุข ความสุขมันเกิดจากอะไรละ

คุณธรรมๆ ถ้าใจเรามีคุณธรรม ใจเรามีศีลธรรมในหัวใจ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ถ้าจิตมันสงบระงับเข้ามา คุณค่าของคนๆ ใจ หัวใจของคน จิตเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ความรู้สึกอันนี้ ความรู้สึกในหัวใจของเรามีค่าที่สุดใจ เราแสวงหาสิ่งใดมาก็แล้วแต่เป็นสมบัติของเราใช้ใหม่ แล้วถ้าไม่มีเรา สิ่งนั้นมันเป็นของใครล่ะ สิ่งที่เราแสวงหามาๆ ใครเป็นคนแสวงหามา เราแสวงหามาทั้งนั้นนะ แล้วแสวงหาว่าจะเป็สมบัติของเราๆ เป็นสมบัติของเราที่ไหนล่ะสมบัติของเราเป็นสมบัติสาธารณะใช้ใหม่ ของในโลกนี้เป็นสมบัติสาธารณะ ผู้ที่มีอำนาจวาสนาจะแสวงหาสิ่งนั้นมาเพื่อเป็นสมบัติของเรา คำว่า “เป็นสมบัติของเรา” ก็เป็นสมบัติของชั่วคราวใจ

เรามีสมบัติใช้ใหม่ เราก็มีต้นทุน ใครสายป่านยาว เขาทำสิ่งใดเขาก็ประสบความสำเร็จของเขา ใครสายป่านสั้น เราก็ต้องแสวงหาของเราขึ้นมา เขาเอามาเป็นทุน เขาเอาสิ่งนั้นเป็นทุน เขาเอาสิ่งนั้นมาเพื่อทำคุณงามความดีใจ ความดีสองชั้นสามชั้น สิ่งที่มีค่าๆ คือหัวใจของมนุษย์ เวลาหลงตาท่านไปไหนท่านบอก เราไปเอาใจของคน เอาใจของคน เอาใจของคนให้คนมันมีสติสัมปชัญญะ ให้มีสติสำนึก สำนึกถึงชีวิตของเราใจ ชีวิตนี้ลำบากใหม่ หายใจเข้า หายใจออกก็ทุกข์นะ เวลาคนที่หายใจไม่ได้เขาต้องให้ออกซิเจนนั้นนะ หายใจเข้า หายใจออกก็เป็นงานอันหนักหนามาก แล้วเวลาถ้าไม่หายใจเข้ามันก็ตาย ทำไมต้องหายใจล่ะ หายใจไว้ทำไม หายใจไว้เพื่อออกซิเจน เพื่อชีวิตนี้ใจ แล้วชีวิตนี้มีไว้ทำไม ชีวิตนี้เราเกิดมาทำไม

เราเกิดมาเพื่อเราแหละ เราเกิดมาเพื่อเรา แต่เวลาเราเกิดในวัฏฏะเราก็มีพ่อแม่ มีชาติมีตระกูลของเรา เราก็ต้องมีชาติตระกูลของเราให้มั่นคง เราเกิดเรื่องชาติเรื่องตระกูลของเรา แล้วเวลาจริงๆ แล้วมันก็ใจของเรา

เราเกิดมา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตั้งแต่ข้างนอกเข้ามาข้างใน จากข้างนอกนะ ทั้งๆ ที่มันจากข้างในก่อน ข้างในคือปฏิสันธิจิต จิตเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ กำเนิด ๔ เพราะมีกำเนิด ๔ ถึงมีชีวิต พอมีชีวิตขึ้นมาแล้ว มีชีวิตแล้วมันก็เป็นโลกสมมุติใช้ใหม่ เราก็ต้องแสวงหา เห็นไหม คูตี สัตว์ สัตว์เวลามันเกิดขึ้นมามันก็มีพ่อแม่ของมันเหมือนกัน พ่อแม่ก็ต้องเลี้ยงดูมันมา สัตว์มันกินเวลาถูกมันโต มันต้องให้ถูกมันออกไปหากินด้วยตัวของมันเอง สัตว์เวลาดูแลรักษามันเป็นโลกของสัตว์ ถ้าโลกของมนุษย์ กำเนิด ๔

กำเนิด ๔ การเกิดเกิดจากภายใน ภายในเราเกิดมาแล้ว เกิดมามีพ่อแม่ พ่อแม่ของเราเป็นพระอรหันต์ของเราเพราะเราได้ชีวิตนี้จากพ่อจากแม่ แล้วชีวิตจากพ่อจากแม่ พันธุกรรมของร่างกาย พันธุกรรมก็ได้สืบต่อกันมา แต่เวลาหัวใจ เรืองบาปบุญ สายบุญสายกรรม

นี่ไง เวลาจากข้างนอก ข้างนอกเราเกิดมา เราเกิดมากับโลก ว่าสิ่งที่โลกมันเห็น เวลาเกิดมาแล้ว เครื่องหมายของคนดีก็มีกตัญญูกตเวที คนที่มีกตัญญูกตเวที คุณเล ทำแต่คุณงามความดีในครอบครัวของเรา แล้วในครอบครัวของเรา ถ้าเราเกิดมาแล้วมีคนที่มีความเห็นต่าง มีความเห็นต่างมันก็เป็นภาระรับผิดชอบของเรา เป็นภาระรับผิดชอบ เป็นมุมมองที่แตกต่าง ในบ้านยังมีปัญหาขัดแย้งกันไปทั้งนั้นนะ แต่ถ้ามันมีบุญๆ มันคุยกันรู้เรื่องนะ

ถ้ามันคุยกันไม่รู้เรื่อง นั่นก็บอกว่าสายเวรสายกรรมมันมีของมันมา ถ้ามีของมันมา เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร ถ้าเรามีสติมีปัญญา เราขยับขยับของเรา มันเป็นความทุกข์อันหนึ่งนะ ความทุกข์ว่าคนอยู่ด้วยกัน แต่ความเห็นแตกต่างกัน มันเป็นความทุกข์มาก

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามงคล ๓๘ ประการ อยู่กับคนพาลๆ ทุกข์ของบัณฑิต บัณฑิตคือผู้ที่มีปัญญา ทุกข์มาก อยู่กับคนพาลนี้ อยู่ใกล้คนพาลมีความทุกข์อย่างยิ่ง แต่นี่มันสายบุญสายกรรมอยู่ด้วยกันแล้ว อยู่ด้วยกันเราก็มีสติปัญญารักษาหัวใจของเรา รักษาหัวใจคุณเลหัวใจของเรา คำว่า “คุณเลหัวใจ” คือมีสติปัญญา รักษา

เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร เพราะมันมีเวรมีกรรมต่อกันถึงได้มาเกิดร่วมกัน พอเกิดร่วมกันแล้วเราก็มีสติปัญญา รักษา นี่เป็นเรื่องภายนอกทั้งนั้นเลย แต่ถ้าเรื่องภายในๆ มันก็เรื่องเข้ามาในหัวใจของเรา เรามีสติมีปัญญาของเรา

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ สิ่งที่มีคุณค่าๆ คือหัวใจ คุณค่านี้คือหัวใจมีค่ามากๆ แล้วเกิดคนที่มีประมาทพลาดพลั้งไป เวลาเขาเสียชีวิตไป ทุกคนเสียตายๆ ถ้าเขายังมีชีวิตอยู่ เขายังทำคุณงามความดีของเขาต่อเนื่องไป เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมาถ้ายังมีชีวิตอยู่ หายใจเข้านี้ก็พูด หายใจออกนี้ก็โธ ถ้าจิตมันสงบระงับมันก็เป็นปัจเจกตั้ง เป็นสันตวิภูสิต เป็นคุณธรรมในใจนั้น เพราะมันเกิดจากใจนั้น มันเป็นสมบัติของใจดวงนั้น นี่คุณธรรมของนักพรต

เวลาพระ ถ้าไม่ทรงธรรมทรงวินัย ไม่ทรงคุณธรรม ใครจะทรง เวลาทรงธรรมทรงวินัย ทรงที่ไหน เวลาทำขึ้นมาการศึกษาๆ ก็สมองจามา จามาก็เป็นเรื่องโลกๆ ใจ โลกเขาจำกันมา สุ

ตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการศึกษา ศึกษาคือการจำ จำได้เดี๋ยวมันก็ลืม ลืมแล้วก็ทบทวน ทบทวนก็จำได้ จำได้ก็พยายามค้นคว้า พยายามวิเคราะห์วิจัยมันด้วยสมอง

เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกศึกษามา ทรงจำธรรมวินัยแล้วให้ ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าประพฤติปฏิบัติ สติก็เป็นสติจริงๆ ขึ้นมา ไม่ใช่เป็นตัวอักษร ถ้าเป็น สมาริก็สมาธิจิตใจมันตั้งมั่น จิตใจที่มีความสุขสงบระงับ ถ้ามีปัญหาขึ้นมาก็เป็นภาวนามย ปัญญา ปัญญาที่เกิดจากภายใน นี่ศึกษามา ศึกษามาเพื่อประพฤติปฏิบัติ เวลาปฏิบัติขึ้นมาเป็น ความจริง ความจริงจากภายใน เห็นไหม

คนถ้ามันมีคุณค่าขึ้นมาก่อน มันถึงวางสมบัติภายนอกได้ สิ่งที่เป็นภายนอกๆ เป็นสมบัติ สาธารณะ สมบัติของวิญญูะ สมบัติของโลก สมบัติของจิตที่มีบุญมีกุศลเกิดมาแล้วมาแสวงหา มา รักษาสิ่งนั้น รักษาสิ่งนั้นถ้ามีสติปัญญา วางสิ่งนั้นได้เพราะว่ามันเป็นสิทธิ เป็นสมบัติสาธารณะ ทุกคนก็มีสิทธิ์หมด ทุกคนมีสิทธิ์ทั้งนั้นถ้าเขามีสติปัญญา เว้นไว้แต่เวรกรรมของเขา

เวรกรรมของเขา เขาเห็นเป็นความขัดแย้ง เห็นเป็นการต่อต้าน เขามีการกระทำ เขาทำให้มี ความเสียหาย ความเสียหายเพื่อประโยชน์กับเขา นี่เป็นทุจริต เวลาทุจริตก็คิดว่าจะประโยชน์ กับเขา มันก็เลยเป็นบาปเป็นกรรมของเขา เป็นเวรเป็นกรรมของเขาไป

ถ้าเขาเกิดมาแล้วถ้าเขามีสติปัญญา คนที่มีสติปัญญา สิ่งที่เป็นบุญกุศล เป็นคุณงามความดี จิตใจเป็นสาธารณะ ทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ เขามีคุณค่าขึ้นมา เขาเกิดบารมี คำว่า “บารมี” คือสังคมยกย่องสรรเสริญ บารมีของคนเชื่อฟังใช่ไหม คนที่มีบารมีพูดสิ่งใดใครก็น้อมนำ ใครก็ เชื่อฟัง นั่นเขาเกิดบารมีขึ้นมาเพราะเขาทำคุณงามความดีของเขา ถ้าสติปัญญาเขาทำเพื่อ ประโยชน์กับหัวใจของเขา นี่ถ้ามีสติปัญญา สมบัติสาธารณะ

แล้วถ้าเป็นสมบัติของเราๆ เรามีสติปัญญา เราจะบอกว่าเราทำเพื่อสาธารณะเลย แล้วสิ่งที่เป็น สมบัติของเราจากภายในมันจะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร สิ่งที่เป็นภายในๆ ก็เป็นความเกิดดับใน ใจนี้ ความคิดที่มันแล้วๆ ขึ้นมา เวลามันมีสติปัญญา รักษา ความคิดมันเข้าสู่ระบบ ปัญญาอบรม สมาริมันจะเรียบเรียงความคิดของเราให้เป็นความคิดที่ดี เหมือนคนเรา คูสิ เวลาเรือ เวลาหางเสือ มันเสียหายไป มันชำรุดไป เรือเคว้งคว้างอยู่กลางแม่น้ำเลย

นี่ก็เหมือนกัน เราไม่มีสติปัญญา เราก็ปล่อยความคิดเรา แล้วแต่มีความขบขันของตัณหา ความทะยานอยาก เราไม่เคยมีสิ่งใดดูแลรักษา เห็นไหม เรามีสติปัญญาขึ้นมา เราพยายามรักษาของเราขึ้นมา เรือมันเริ่มมีหางเสือ มันไปในทางที่เราต้องการใช้ใหม่ ไปตามที่เราต้องการ เราคุมได้ เห็นไหม นี่ปัญญาอบรมสมาธิที่มันเป็นคุณงามความดีขึ้นมา พอขึ้นมาแล้วเห็นขึ้นมาไง

กระแสน้ำลม เวลาเป็นบุคคลสาธารณะทำคุณงามความดี พุคสิ่งใดเขาเชื่อถือ มันก็เป็นสมบัติของโลกไป เวลาเราควบคุมดูแลหัวใจของเรา เราคิดของเรา มันสงบระงับเข้ามา มันปลอดภัย โปร่งกว่า มันมีคุณค่ากว่าไง ถ้ามีคุณค่ากว่า คนที่มีสติปัญญาเขาก็จะเอาสัจจะความจริงจากภายใน จากภายในมันเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิจึง รู้จำเพาะตน จำเพาะผู้รู้ที่นั่น เห็นไหม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาแล้ว จะมารื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ รื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ก็รื้อสัตว์ในหัวใจ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นการกำเนิดใจ บุญเพนิวาสนุสติญาณ ตั้งแต่เราเคยเป็นพระเวสสันดรไป จิตมันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะอย่างนั้นไง ถ้ามันไม่ได้รักษาขึ้นไปมันก็จะกำเนิดต่อไปข้างหน้า

ผู้ที่มีความรู้ความเห็นสัจจะความจริงภายในจะมารื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ เขาต้องรื้อสัตว์ขันธ์สัตว์ ตั้งแต่ปฏิสนธิจิตที่มันจะเกิดมันจะตายนั้นไง ถ้ามันจะเกิดมันจะตาย แล้วมันจะเกิดจะตาย ใครจะไปเห็นมัน มันก็ต้องเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิจึง ต้องจิตดวงนั้นเป็นผู้ค้นคว้าเอง ถ้าจิตดวงนั้นเป็นผู้ค้นคว้า แล้วจิตมันอยู่ไหน จิตที่มันอยู่ไหน

นี่ไง เวลาเราพร้าเพ้อกันไง “ปฏิบัติๆ” ครูบาอาจารย์ของท่านบอกปฏิบัติพอเป็นพิธี ทำกันพอเป็นพิธีนะ เขาเดินจงกรม กูก็เดินบ้าง เราจะสร้างหุ่นยนต์ไว้เดินจงกรม หุ่นยนต์นั่งด้วย เราจะสร้างหุ่นยนต์เป็นสายพานเลย แล้วก็มีการไว้คอยรับบริจาคด้วย ใครอยากได้บุญๆ ไม่ต้องภาวนา มาใส่บาตรนี้ มาใส่เงินนี้ได้บุญ นี่ไง มันเป็นหุ่นยนต์ ทำพอเป็นพิธีไง

ถ้าทำจริงธรรมะอยู่ปากตาย ฟากตายเพราะอะไร เพราะกิเลสมันเอาความเป็นความตายในหัวใจมาต่อรอง พอมันต่อรองขึ้นมา เราทำอะไรไม่ได้ เราก็ยอมแพ้มันนี่ นี่เราก็แพ้ตนเอง

ชนะศึกคุณด้วยร้อยคุณด้วยพัน สร้างเวรสร้างกรรมทั้งนั้น ชนะใจของตนๆ นี่สมบัติของเราชนะใจที่นี้ไง ถ้ามันชนะขึ้นมา ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาครูบาอาจารย์ท่านไป ท่านไปปรารภเอาหัวใจของคนๆ เอาหัวใจของคนคือเอาสติปัญญา เอาความ

ระลึกถึงได้ ระลึกว่าจะเอาข้างนอกหรือเอาข้างใน ถ้าเอาข้างนอกก็โลดเต้นแผ่นดินกระโดดไปกับโลก แสวงหาไปกับโลก กว่าจะมาแล้วไม่มีสิ่งใดเป็นของตนทั้งสิ้น ถ้าเป็นสมบัติสาธารณะ สมบัติสาธารณะนี้ไง เผยแผ่ธรรมๆ เผยแผ่ธรรมก็เป็นปัญหาสังคม

แล้วถ้ามันเป็นความจริงๆ ในใจละ ถ้าเป็นความจริงในใจแล้ว นี่ไง ถ้าความจริงในใจแล้ว สงบระงับ ถ้าสงบระงับ สิ่งที่มีห้ศรรย มห้ศรรยที่นี้ ถ้ามีห้ศรรยที่นี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงมาสอนที่นี้ไง นี่ภายนอก ภายใน ถ้าเป็นคุณค่าของคนๆ คุณค่ามันจะเกิด มันเกิดที่นี้ไง

ถ้าคุณค่า ข้างในมันมีแต่ความขบขัน มันจะเอาคุณค่ามาจากไหน นั่นเรื่องภายนอกทั้งนั้น แสวงหามาเถอะ แสวงหาสิ่งใดแล้วมันเป็นอนิจจัง สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา มันเป็นอนิจจัง มันไม่มีอะไรคงที่เลย ไม่มีสิ่งใดคงที่ มันแปรสภาพตลอดเวลา ถ้ามันแปรสภาพตลอดเวลา แล้วมันแปรสภาพอย่างไรละ แต่เราก็พยายามบำรุงรักษา มัน

คูติ เราต้องซร่าคร่ำคร่าไปนะ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุดแน่นอน แต่ช้าหรือเร็วเท่านั้น ถ้าช้าหรือเร็วเท่านั้น หน้าที่การงานเราก็ทำของเรา แต่เราก็รักษาหัวใจของเรา ดูแลหัวใจของเรา ถ้ามีสติปัญญาขึ้นมา มันจะละเอียดไปเรื่อยๆ แล้วเวลาละเอียดไปเรื่อยๆ มันจะมีความเห็นต่างกับโลก

โลกเขาจะมองว่า สิ่งที่ได้เห็นได้ จับต้องได้ นี่โลกเจริญ คำว่า “โลกเจริญ” แต่ถ้าเป็นธรรมนะ สิ่งนั้นเป็นเรื่องของโลก ภายนอก ไม่ขัดแย้ง ไม่ขัดแย้ง ไม่ได้แย้งใดๆ ทั้งสิ้น วางไว้ให้กับผู้ที่มีสติปัญญาเท่านั้น มีสติปัญญาเรื่องโลก แต่เรื่องภายในของเรา เรื่องภายในของเรานั้นสมบัติแท้สมบัติแท้คือความรู้สึกอันนี้ ถ้าสมบัติแท้คือความรู้สึกอันนี้ ใครรักษาสมบัติแท้อันนี้ได้ ผู้นั้น นี่คุณค่าของคนๆ คนจะมีคุณค่าที่ไหน เราก็มองที่นั่นนะ

นี่ก็เหมือนกัน คุณค่าทางโลก เขานับกันด้วยทางบัญชี คุณค่าของคน เขานับกันด้วยอำนาจวาสนาบารมี ความจริงในหัวใจ บุคคล ๔ คู่ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล อรหัตตมรรค อรหัตตผล มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ ต้องเป็นหนึ่งเดียวข้างหน้านู่น ถ้าหนึ่งเดียวอันนั้น เห็นสิ้นไปจากผลของวิภูฏะ มันเป็นวิภูฏะ ฟันออกไป นั่นคุณค่ามันอยู่ตรงนั้น แล้วคุณค่าอยู่ตรงนั้น มันต้องมีผล มีการกระทำ

ฉะนั้น เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมาแล้ว เราไม่ทำพอเป็นพิธี พอเป็นพิธี เวลาปฏิบัติแล้ว ต้องมีวิธีการ ต้องต่างๆ นั้นเป็นปฏิบัติพอเป็นพิธี ถ้าความจริงต้องเป็นปัจจุบัน สิ่งใดที่มันจับดัน สิ่งใดที่มันทำลาย ตรงนั้น นั่นแหละเอาตรงนั้น เอาให้มันอยู่ให้ได้ ถ้าเอาหัวใจเราอยู่ได้ จบ

ถ้าหัวใจเราอยู่ได้ละ หัวใจมันอยู่ได้ ผลของวิญญูะไร แกนของโลก เวลาเวียนว่ายตายเกิด ในวิญญูะ กามภพ รูปภพ อรูปภพ แล้วถ้ามันจบแล้ว กามภพ รูปภพ อรูปภพ มันก็อยู่อย่างนั้นนะ นี่วิญญูะไร สิ่งที่เป็นวิญญูะ อจินไตย ๔ โลก กรรม ฌาน พุทธวิสัย นี้อจินไตยๆ วิญญูะมันเป็น อจินไตย มันอยู่ของมันอย่างนั้น แต่เราไม่ไปกับมัน วิญญูะ นี้ผลของมันๆ

ค่าของคนๆ ค่าของคนเราแสวงหาที่ไหน แสวงหาด้วยภายนอก ด้วยโลก ก็เป็นค่าของคน ในทางสาธารณะ ค่าของคนที่มีคุณค่า ถ้าค่าของคนที่มีคุณค่า หลวงปู่มั่นท่านทำหัวใจของท่านดวงเดียว ท่านเป็นประโยชน์มหาศาล จากสังคมไทยในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่แล้วก็จะมีการ คิษฐ์หลวงปู่มั่นเท่านั้น

นี่ไง ค่าของคนถ้าทำคุณงามความดีแล้ว เวลาพูดถึงวงกรรมฐาน ท่านอาจารย์ใหญ่ๆ ท่าน อาจารย์ใหญ่เป็นผู้เป่ากระหม่อมมา ก็คือหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น แล้วเราประพฤติปฏิบัติตาม ความเป็นจริงขึ้นมา มันถึงเป็นความจริง ทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุขนะ สังคมไม่เดือดร้อน จนเกินไปเพราะมีคุณธรรมนะ

ถ้าสังคมไม่มีธรรมะมาเจือจางนะ สังคมจะแย่งชิง ชิงดีชิงชั่ว ชิงว่าข้าปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ชิงชื่อชิงเสียง ชิงมา นั่นนะถ้าไม่มีคุณธรรมแล้วมันจะเป็นการช่วงชิง ชิงแต่ความเลวร้าย แต่ถ้า เป็นธรรมๆ ต่างคนต่างสงบ ต่างคนต่างมีคุณธรรมในใจ นั่นเป็นเป้าหมายของผู้ที่ประพฤติ ปฏิบัติ เอวัง